

SCIENTIFIC TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION

Abstracts of X International Scientific and Practical Conference

Thessaloniki, Greece
(November 04-06, 2024)

UDC 01.1

ISBN – 9-789-40377-082-6

The X International Scientific and Practical Conference «Scientific trends in the development of science and education», November 04-06, 2024, Thessaloniki, Greece. 245 p.

Text Copyright © 2024 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2024 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Shubenko L., Kubrak S. Pigment content in the leaves of different cherry varieties. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Thessaloniki, Greece. Pp. 14-16.

URL: <https://eu-conf.com/en/events/scientific-trends-in-the-development-of-science-and-education/>

TABLE OF CONTENTS

ADVERTISING		
1.	Папета П.К., Мироненко В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, РОЛЬ У ПОЗИЦІОНУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	10
AGRICULTURAL SCIENCES		
2.	Shubenko L., Kubrak S. PIGMENT CONTENT IN THE LEAVES OF DIFFERENT CHERRY VARIETIES	14
ARCHITECTURE, CONSTRUCTION		
3.	Гордієнко О.О. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ В ЛАНДШАФТНІЙ КОМПОЗИЦІЇ	17
ART HISTORY		
4.	Panasenko Y. UKRAINIAN MOTIVES IN THE AUTHOR'S GRAPHIC COMPOSITION AS AN ELEMENT OF THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC TASTE OF STUDENTS	25
5.	Антоненко І.В. ІНСТРУМЕНТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СТРУКТУРУ УКРАЇНСЬКОГО ДИЗАЙНУ	28
6.	Язикова Н.Б. ФОРТЕПАННА МУЗИКА УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ	33
BIOLOGY		
7.	Буравель О.О. ЕЙДЕТИКА ЯК ОДИН З СПОСОБІВ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	36
8.	Кричковська Л.В., Бірта Г.О. ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ СКЛАДОВИХ З АНТИОКСИДАНТНОЮ ДІЄЮ ПРИ ХАРЧУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	40
9.	Кулікова Л.І. МЕХАНІЗМ ТА СТРУКТУРА БОЙОВИХ ТРАВМ КІНЦІВОК В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙН (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	45

40.	Гребенікова Є.І. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ, ЯКІ МАЮТЬ ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК У НІМЕЧЧИНІ	147
41.	Грицай Є.О. ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТТЯ "ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ" У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ	150
42.	Жураковський В.В. ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	158
43.	Задача А.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ	164
44.	Сергійко К.С., Люлько М.Є. ПРОБЛЕМАТИКА СИНДРОМУ ДЕФІЦИТУ УВАГИ/ГІПЕРАКТИВНОСТІ У СТУДЕНТСТВА	170
45.	Сулицький В.В., Пелюхня І.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ	172
46.	Трохимчук Т.М., Шелюк Ю.С. ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ "ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА, ДОБРОБУТ"	178
PHILOLOGY		
47.	Snisar V.E., Krasnopolskyi V.E. USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TEACHING AND LEARNING FOREIGN LANGUAGES	180
48.	Бондар Т.О., Брикез Н.В. СОЦІАЛЬНА КРИТИКА ТА ТРАГІКОМЕДІЯ У ТВОРАХ "ХАЗЯЇН" ТА "СТО ТИСЯЧ" І. КАРПЕНКА-КАРОГО	183
49.	Голікова Н.С. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ В СУЧАСНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ПРОСТІР	185
50.	Леценко О.П. ФРАЗОВІ ДІЄСЛОВА ЯК ОСОБЛИВІ УТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	188

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ

Суліцький Вадим Володимирович

кандидат психологічних наук, доцент
факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Пелюхня Ірина Миколаївна

магістрантка спеціальності «Соціальна педагогіка»
факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Проблеми дітей із внутрішньо переміщених сімей стосуються багатьох сфер життєдіяльності та передбачають докладання зусиль багатьох фахівців державних органів і громадських організацій для їхнього розв'язання. Зокрема, таке явище, як внутрішнє переміщення дітей із сім'ями у більш безпечні регіони країни, викликало науковий інтерес багатьох педагогів, психологів, соціологів. Це призвело до виникнення нових термінів у психолого-педагогічному просторі: «міграційна педагогіка», «діти війни» (що зараз стосується не соціального статусу колишніх дітей війни, які пережили Другу світову війну, а, на жаль, сучасних дітей), «педагогічна адаптація дітей мігрантів».

Діти із сімей внутрішньо переміщених осіб (долі – ВПО) вирізняються певними психолого-педагогічними особливостями, які потребують не тільки їх врахування під час організації освітнього процесу, надання їм соціально-психологічної і педагогічної допомоги, а часто й проведення з ними корекційно-розвивальної роботи. Зокрема, до основних проблем, що помітні у дітей внутрішньо переміщених сімей в умовах нового середовища, належать такі: порушення когнітивних процесів (проявляється у погіршенні пам'яті, труднощах концентрації уваги, розладах мислення); невротичні реакції (проявляється у стресовому виснаженні, фобійних реакціях, порушенні сну й апетиту); функціональні розлади (проявляється у регресі поведінки та психосоматичних розладах); емоційні та поведінкові порушення (проявляється у реакціях протесту, підвищеній плаксивості та капризності (діти молодшого шкільного віку), частих змінах настрою); проблеми, пов'язані із спілкуванням (проявляється у несформованості адекватних соціально-комунікативних навичок, страху та недовірі або агресії і дратівливості стосовно оточення, можливій надмірній залежності від думок інших); порушення стосунків в сім'ї, коли зміна соціальної ситуації та обов'язків у сім'ї часто змушує дітей і підлітків «включатися» в дорослі проблеми, до яких вони можуть бути не готові [1].

На основі аналізу досліджень емоційного стану дітей і дорослих, які стали переселенцями, можна виділити такі причини, що зумовили їхню тривожність: спалахи гніву, агресивність, чи, навпаки, байдужість, втрату інтересу до життя,

апатію та депресивний настрій, загальмованість: відчуття тимчасовості, нерозуміння перспектив майбутнього, його невизначеність; мовний бар'єр чи нерозуміння культурних традицій регіону. Водночас спостерігається зверхнє ставлення місцевого населення до людей, які не знають мови. Люди, які погано володіють мовою краю, сприймаються місцевими жителями як менш розумні та менш соціально ефективні [2, с. 97]. Страх перед незнайомцями. Часто діти із сімей мігрантів відчувають страх перед незнайомими, уникають близькості перебування із ними, намагаються бути на безпечній відстані або взагалі втікають у безпечне місце, ховаються під столом, під ковдрою. Дітям дошкільного віку вкрай важко розлучатися з матір'ю під час відвідування дитсадка. Посттравматичний стресовий синдром, що виявляється у нав'язливих переживаннях, повторних відчуттях перебування у травматичній ситуації.

Дітям із сімей переселенців властиві такі типові проблеми, що є мішенями надання соціально-педагогічної та психологічної допомоги: порушений емоційний розвиток дітей внаслідок впливу війни, того, що діти були свідками воєнних подій, учасниками міграції, це такі проблеми, як: тривога, страхи, високий стрес, сум, злість, агресія, почуття безпорадності і незахищеності; песимістичне ставлення до майбутнього, страх перед змінами; занижена самооцінка, почуття провини. Дітям із сімей ВПО важко висловлювати свою думку, презентувати себе, навіть коли їх просять розповісти про себе, вони дуже не впевнені в своїх силах; перерване навчання, утрата часу через виїзд із зони бойових дій, пропуск навчальної програми у дошкільній і шкільній освіті через переселення, тривалий час влаштування на новому місці; труднощі входження у новий дитячий колектив, проблеми адаптації до нових умов проживання, неможливість швидко налагодити нові соціальні зв'язки, що комплексно збільшує навантаження на дитину; схильність до деформації сприйняття, втрати концентрації уваги, проблеми із пам'яттю, що призводять до погіршення навчального процесу та досягнення успіхів у ньому; нерозуміння дітьми загальної картини світу, повторювані дії у поведінці, схильність до травматичних дитячих ігор із агресивними учасниками; психосоматичні порушення, порушення сну і раціону харчування, шкідливі звички, які можуть перейти у складні психосоматичні захворювання без вчасної медичної та психологічної допомоги дітям із сімей ВПО [3, с. 438].

Дітям переселенців характерні такі психологічні проблеми, як: порушення психоемоційного стану та погіршення психічного здоров'я (дратівливість, агресивність, тривожність, виникнення плаксивості, капризності, відчуття втрати довіри до інших, гостре переживання самотності, емоційної ізоляції, зниження самооцінки та відчуття неповноцінності); комунікативні проблеми (не сформованість соціально-комунікативних навичок, недовіра, вороже ставлення до оточення, негативізм у спілкуванні, залежність від впливу інших, уникання вступу до комунікативних зв'язків, втрата розуміння дорослих); порушення взаємин і комунікації у сім'ї, коли зміна соціальної ситуації (вимушене переселення) і перерозподіл обов'язків у сім'ї змушує дітей (особливо підлітків і юнаків) «включатися» у процес розв'язання дорослих проблем (до яких вони

зазвичай не готові); ускладнення соціалізації та проблеми виховного впливу на дітей (зниження навчальної успішності, порушення дисципліни, дезадаптованість), що спричиняють ускладнення формування особистості [4].

Дітям у сім'ях переселенців властиві порушення комунікативної поведінки, гостре переживання кризисного стану та брак досвіду переживання психотравми, що створюють додаткові бар'єри та перешкоджають адаптації та успішній ресоціалізації у нових соціальних умовах [5, с. 24].

Особливу категорію із сімей ВПО становлять діти з порушеннями психофізичного розвитку. Вони є найбільш вразливою категорією під час війни, оскільки не розуміють, що відбувається навколо, не здатні себе захистити, знайти безпечне місце.

Складнощі адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями під час встановлення нових контактів із незнайомими дорослими та дітьми, тільки поглиблюють стрес у дітей із сімей переселенців. Ці діти складно сприймають нові умови, не вміють реагувати на зміну обстановки. Усе нове їх лякає, вони здригаються від кожного гучного звуку, відчувають постійний страх, тривогу, можуть панікувати, учиняти істерику, коли опиняються у невідомих раніше їм місцях. Усе це негативно впливає на рівень психологічного благополуччя дітей та їхніх батьків-переселенців [6, с. 203].

Відповідно до вказаного батькам-переселенцям варто звертатися по психологічну допомогу до волонтерів, психологів центрів інтеграції тощо. Психолог має змогу надати допомогу дітям із сімей переселенців за чотирма напрямками: «у межах психологічного усунення загроз порушення психологічного благополуччя, забезпечення емоційного комфорту, формування врівноваженості та підвищення впевненості у собі і своїх силах» [7].

Усе вищевказане зумовлює пошук ефективних способів і методів надання соціально-педагогічної та психосоціальної підтримки для дітей із внутрішньо переміщених сімей.

Соціально-педагогічна підтримка дітям із сімей ВПО у Енциклопедії для фахівців соціальної сфери трактується як система заходів соціального педагога, що спрямовані на надання допомоги дитині в процесі її соціалізації для розкриття й активізації її можливостей. Ці заходи орієнтовані на створення умов для подолання дитиною труднощів інтелектуального, морального, емоційно-вольового, психологічного розвитку, визначення потреб дитини і допомога у подоланні проблем, що допомагає досягти успішних результатів у життєдіяльності [8, с. 161].

Діти із категорії ВПО опинилися в складних життєвих обставинах, із наслідками яких вони не справляються самостійно, а тому потребують комплексної соціально-педагогічної, психологічної та іншої допомоги. Робота соціального педагога із дітьми з сімей ВПО має включати «комплекс превентивних, просвітницько-інформаційних, діагностичних і корекційно-розвивальних заходів, спрямованих на профілактику дезадаптації дітей, проектування та реалізацію умов для їхнього всебічного розвитку, успішної соціалізації дітей, перспектив їхнього особистісного зростання» [9, с. 79].

Метою психологічної підтримки дітей внутрішньо переміщених сімей є надання допомоги в подоланні проблем розвитку, спричинених пережитим досвідом вимушеної міграції.

Психосоціальна підтримка дітей із сімей ВПО та їхніх батьків включає надання психологічної, соціально-педагогічної допомоги, послуг із соціальної реабілітації, підтримання адаптації всіх членів сімей ВПО, що є соціально вразливими категоріями як у дитячому віці, так і серед дорослих.

Психосоціальна адаптація є процесом пристосування індивідів до умов соціального середовища, формування адекватної системи взаємовідносин із соціальними об'єктами, інтеграція особистості в соціальні групи, діяльність з питань освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм, правил і цінностей нового соціального середовища. Психосоціальна адаптація розглядається у єдності двох типів діяльності: зовнішня — матеріально-духовна, яка спрямовується переважно на зміну умов зовнішнього середовища, та внутрішня — суб'єктивно-психічна, спрямована насамперед на перетворення внутрішнього світу суб'єктів [10, с. 55].

Соціально-педагогічна допомога дітям із сімей ВПО в процесі адаптації до нового середовища передбачає: забезпечення умов для оптимального розвитку; стимулювання розвитку дітей із сімей ВПО через підтримку дитини; усунення перешкод для розвитку дитини.

Погоджуємося із думкою, що адаптація внутрішньо переміщених дітей до дитячих колективів у дошкільному закладі та школі є надзвичайно важливим складником процесів адаптації родини за місцем переселення. Допомогти дитині інтегруватися в новий дитячий колектив, включити її успішно в освітній процес, зменшити рівень стресу, мотивувати до навчання — це важливе завдання психологів і педагогів. Саме від професійності виконання обов'язків залежить, наскільки успішно та швидко відбудеться адаптація дітей ВПО в новому колективі [11, с. 49].

Успішне входження дитини із сім'ї переселенців до колективу однолітків залежить також і від налаштованості дорослих із місцевого населення. Часто батьки місцевих дітей забороняють їм дружити із дітьми-переселенцями. Дорослі пояснюють це тим, що травмована дитяча психіка має нетрадиційний вияв у соціальній взаємодії, і крім агресивного способу привертання уваги, діти-переселенці можуть заразити інших своїми переживаннями, стереотипними діями (іграми у війну, негативізмом тощо).

Тому робота соціального педагога і психолога, окрім роботи з дітьми та батьками з категорії внутрішньо переміщених осіб, також охоплює й роботу із батьками учнів із категорії місцевого населення. Соціальний педагог і психолог мають пояснити дорослим, що діти із сімей ВПО не винні, що потрапили в такі складні життєві обставини, залучити батьківський комітет групи чи класу до створення сприятливих умов адаптації та соціалізації всіх дітей. Це надасть підтримку дітям із ВПО та навчить дітей із сімей місцевих жителів бути толерантними, чуйними, гуманістично налаштованими до інших людей [12].

У процесі соціально-педагогічної роботи з батьками учнів треба наголосити на важливих засадах формування емпатії у дітей; допомозі в розумінні та розпізнаванні дітьми емоцій інших і формуванні в них уміння визначати механізми, що допоможуть впоратися з негативними емоціями; обговорення конкретних очікувань від ситуацій взаємодії у дитячому колективі, щодо того, як спілкуватися з іншими та визначення можливостей щодо виправлення чи компенсації своїх помилок; демонстрації доцільних кроків для розв'язання проблеми взаємодії дітей в колективі [13, с. 28].

Соціально-педагогічна підтримка дітей із сімей ВПО полягає в наданні допомоги особистості в: установленні дружніх контактів, засвоєнні безконфліктних способів взаємодії; прийнятті норм і правил життєдіяльності нового колективу; розвитку інтелектуальних, естетичних, етичних здібностей; розвитку якостей і рис характеру, необхідних для повноцінної життєдіяльності.

Ефективними заходами, що сприяють адаптації дітей із сімей мігрантів, є поступове залучення їх до життєдіяльності школи, спільних свят, екскурсій, запрошення до заняття на різних курсах і гуртках за інтересами. У період адаптації до нового дитячого колективу особливо важлива батьківська підтримка — це дає дитині відчуття підтримки, впевненості у досягненні позитивного результату.

Відповідно до вказаного психосоціальною підтримкою внутрішньо переміщених сімей передбачене створення технологій із підвищення виховного потенціалу батьків, яка об'єднує: *інформаційну спрямованість; терапевтична спрямованість; активно-творчу спрямованість* [14, с. 226].

Таким чином, серед основних проблем дітей із сімей ВПО вирізняються порушення когнітивних процесів; порушення емоційного розвитку; невротичні реакції; функціональні розлади (регрес поведінки, психосоматичні розлади); перерване навчання; труднощі входження у новий дитячий колектив; схильність до деформації сприйняття, втрати концентрації уваги; нерозуміння дітьми загальної картини світу; комунікативні проблеми тощо.

Отже, діти із сімей ВПО вирізняються певними психолого-педагогічними особливостями та потребують надання їм соціально-психологічної і педагогічної допомоги, а часто й проведення корекційно-розвивальної роботи з ними.

Список літератури:

1. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів. / Заг. ред. Ю. А. Луценко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.

2. Кушнір В. Практика психолого-педагогічної підтримки дітей вимушених мігрантів за кордон (на прикладі Польщі). *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи: зб. наук. пр.* 2023. Вип. 1(9). С. 94–101.

3. Трубавіна І. М. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа соціально-педагогічної роботи з ними. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2015. № 8 (52). С. 434–446.

4. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-метод. посібник. / Андрєєнкова В.Л., Бандурка І.О., Бочкор Н.П. та ін. Київ : Агентство «Україна», 2015. 175 с.

5. Блинова О. Є. Соціально-психологічна адаптація дітей із родин вимушених переселенців. *Теоретичні і прикладні проблеми психології. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.* 2019. № 2. С. 19–30.

6. Каменщук Т. Д., Жук Т. В. Організаційні проблеми щодо психологічної підтримки дітей з інтелектуальними порушеннями із внутрішньо переміщених сімей. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Тернопіль, 2-3 червня 2022 р.). Тернопіль: Університетська думка, 2022. С. 202–206.

7. Іванашко О., Вірна Ж., Сіпко Л. Психологічні показники емоційної безпеки батьків дітей з особливими потребами. *Психологічні перспективи.* 2022. № 39 (травень). URL: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-iva>.

8. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. / За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.

9. Ковбас Б. І., Протас О. Л. Соціально-педагогічний супровід дітей із сімей, постраждалих у ході АТО. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна.* 2017. Вип. 29. С. 73–86.

10. Міхеєва О. Ю. Соціальна педагогіка. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 429 с.

11. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посібник для практиків соціальної сфери / За ред. Волинець Л. С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

12. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : «Ранок», 2019. 304 с.

13. Лях, Т., Лехолетова, М., Петрович, В., Спіріна, Т. Соціально-педагогічна робота з батьками щодо підтримки ними дітей у період війни. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. Вип. 2. С. 24–30.

14. Алексеєнко Т. Ф., Гончар Л. В., Куниця Т. Ю., Бибик Д. Д. Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки : монографія Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 240 с.